

prof. dr hab. Daniel Boduszek
Uniwersytet SWPS
Wydział Psychologii we Wrocławiu
ul. Aleksandra Ostrowskiego 30B
53-238 Wrocław

Baniocha, 12 stycznia, 2024 r.

**Opinia o dorobku naukowym i osiągnięciach w pracy naukowo-dydaktycznej
dr Filipa Szumskiego w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora
habilitowanego**

INFORMACJE OGÓLNE

Dr Filip Szumski, od października 2014 r., jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym zatrudnionym w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na stanowisku adiunkta (obecnie Wydział Psychologii i Kognitywistyki). Od listopada 2013 roku do września 2014 roku pracował na stanowisku asystenta w Instytucie Psychologii na Uniwersytecie Szczecińskim.

Dr Szumski ukończył studia magisterskie w dziedzinie psychologii w 2009 roku w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (tytuł pracy magisterskiej „Wczesne doświadczenia i styl przywiązania sprawcy a wykorzystanie seksualne dziecka”). Następnie w 2013 roku uzyskał tytuł magistra prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (tytuł pracy magisterskiej: „Przestępstwo groomingu”). Stopień doktora nauk społecznych w dyscyplinie psychologia uzyskał w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2013 roku na podstawie rozprawy zatytułowanej „Zniekształcenia poznawcze u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka”.

OCENA OSIĄGNIĘCIA GŁÓWNEGO

Osiągnięciem naukowym wskazanym przez dr Szumskiego w postępowaniu habilitacyjnym jest cykl pięciu wieloautorskich publikacji (na czterech z nich dr Szumski pojawia się jako pierwszy autor) a całe osiągnięcie zostało złożone pod tytułem „Czynniki ryzyka związane ze sprawstwem przemocy seksualnej i stania się celem działania sprawcy przemocy seksualnej”. Cztery artykuły zostały opublikowane w czasopismach wysoko punktowanych znajdujących się na liście JCR.

1. Szumski, F., & Bartoszak, D. (2021). Cognitive distortions and recidivism in sexual offenders against children. *Problems of Forensic Sciences*, 128, 191-209
2. Szumski, F., & Kasperek, K. (2020). Encountering an Exhibitionist: The Female Victim's Perspective. *Journal of Sex Research*, 57(5), 610–623.
3. Szumski, F., Kasperek, K., & Gierowski, J. K. (2020). High or very high recidivism risk? The possibilities of recidivism risk assessment under the Polish SVP law (the Act of 22 November 2013). *Psychiatria Polska*, 54(6), 1181–1194.
4. Szumski, F., Bartels, R. M., Beech, A. R., & Fisher, D. (2018). Distorted cognition related to male sexual offending: The multi-mechanism theory of cognitive distortions (MMT- CD). *Aggression and Violent Behavior*, 39, 139–151.
5. Beech, A. R., Wakeling, H. C., Szumski, F., & Freemantle, N. (2016). Problems in the measurement of dynamic risk factors in sexual offenders. *Psychology, Crime & Law*, 6 22(1-2), 68–83.

Z oświadczeń współautorów wynika, że wkład habilitanta do artykułów, gdzie Jego nazwisko pojawia się na pierwszym miejscu był znaczący. Wątpliwości pojawiają się w przypadku piątej publikacji [Beech, A. R., Wakeling, H. C., Szumski, F., & Freemantle, N. (2016). Problems in the measurement of dynamic risk factors in sexual offenders. *Psychology, Crime & Law*, 6 22(1-2), 68–83]. W mojej opinii, indywidualny wkład habilitanta do tej publikacji nie jest wystarczający, aby włączyć ją do głównego osiągnięcia naukowego. Publikacja ta powinna znajdować się w dorobku towarzyszącym.

Habilitant w powyższych pracach skupia się na czynnikach ryzyka związanych ze sprawstwem i doświadczaniem przemocy seksualnej, włączając czynniki ryzyka napotkania

ekshibicjonisty, zniekształcenia poznawcze jako specyficzny czynnik ryzyka sprawstwa przemocy seksualnej i problemy związane z pomiarem ryzyka recydywy seksualnej.

W artykule nr 2 (Szumski & Kasperek, 2020) opublikowanym w *Journal of Sex Research* autorzy skupiają się na czynnikach ryzyka napotkania ekshibicjonisty. Celem projektu było zbadanie korelatów spotkania z ekshibicjonistą, przebiegu aktów ekshibicjonistycznych i ich wpływu na ofiarę. Ankiety internetową wypełniło 1075 kobiet, z czego 58,7% było wystawione na działania ekshibicjonisty. Najsilniejszy wpływ na prawdopodobieństwo spotkania z ekshibicjonistą miała poprzednia wiktymizacja. Najczęstszym typem miejsca, w którym doszło do zdarzeń, były tak zwane „tereny zielone”. Większość ekshibicjonistów dotykała swoich genitaliów, a jedna trzecia z nich rozmawiała z ofiarą. Najczęściej zgłaszanymi przez ofiary emocjami towarzyszącymi zdarzeniu były zdziwienie, wstręt i strach. Podjęcie działań zapobiegających dalszym incydentom deklarowało 29% ankietowanych. Wyniki sugerują, że skutki spotkania z ekshibicjonistą są pod pewnymi względami podobne do innych rodzajów wiktymizacji seksualnej. Jest to jedno z większych badań w tej tematyce przeprowadzone na dużej próbie badawczej dlatego uważam, że wyniki tego projektu stanowią znaczący wkład do literatury naukowej.

Artykuły nr 1 (Szumski & Bartoszak, 2021) opublikowany w *Problems of Forensic Sciences* i nr 4 (Szumski et al., 2018) opublikowany w *Aggression and Violent Behavior* podejmują problematykę zniekształceń poznawczych jako czynnik ryzyka przestępstw na tle seksualnym. W artykule teoretycznym autorzy skupiają się na charakterze relacji między zniekształceniami poznawczymi u przestępców seksualnych a ryzykiem pierwszego lub kolejnego sprawstwa przemocy seksualnej proponując pogłębiony model teoretyczny *Multi-Mechanism Theory of Cognitive Distortions* (MMT-CD: Wielomechanizmowa Teoria Zniekształceń Poznawczych). MMT-CD sugeruje możliwość wystąpienia trzech różnych charakterów relacji – mechanizmów. Zniekształcenia działające w ramach Mechanizmu I: odległe wpływy etiologiczne powstają długo przed czynem, na skutek negatywnych doświadczeń rozwojowych, i są źródłem motywacji do jego popełnienia. Zniekształcenia działające w ramach Mechanizmu II: bliskie wpływy etiologiczne powstają, gdy przyszły sprawca ma już motywację do popełnienia czynu, ale działają jednocześnie wewnętrzne czynniki powstrzymujące go przed popełnieniem przestępstwa. Ich funkcją jest przewyciężanie tych wpływów tak by popełnienie czynu było możliwe. Zniekształcenia

działające w ramach Mechanizmu III: wpływy po przestępstwie, powstają po popełnieniu czynu, by radzić sobie z negatywną reakcją na czyn – otoczenia społecznego i własną. Według autorów zniekształcenia poznawcze związane z Mechanizmami I i II są czynnikami ryzyka zarówno pierwszego, jak i kolejnego sprawstwa przemocy seksualnej, natomiast nie są nimi zniekształcenia związane z Mechanizmem III. Autorzy sugerują, że celem interwencji powinna być zatem modyfikacja zniekształceń związanych z Mechanizmem I i II. W projekcie empirycznym (artykuł nr 1) autorzy badali jak poszczególne podtypy zniekształceń poznawczych są związane ze statycznym ryzykiem recydywy seksualnej i wystąpieniem recydywy seksualnej u sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom. Próba badawcza składała się z 64 sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom, 46 sprawców zgwałceń, 74 sprawców przemocy nieseksualnej i 68 mężczyzn niekaranych. Wyniki badań pokazują, że główny wzorec różnic w występowaniu zniekształceń poznawczych polega na tym, że w przypadku części ich podtypów sprawcy przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom wykazywali ich większe nasilenie niż mężczyźni niekarani, ale nie różnili się od innych przestępców. Ponadto, autorzy zaobserwowali wyraźny wzorec różnic między sprawcami przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom w pomiarze *explicite* – recydywistom a nierecydywistom polegający na tym, że recydywiści wykazywali większe nasilenie wszystkich podtypów zniekształceń poznawczych o treści seksualnej i nie wykazywali żadnych różnic w zakresie wszystkich podtypów zniekształceń poznawczych o treści nieseksualnej. W mojej ocenie, wprowadzenie nowego modelu teoretycznego MMT-CD, który postuluje implikacje praktyczne oraz powyższe wyniki badania empirycznego stanowią znaczący wkład do nauki i praktyki w dziedzinie psychologii sądowej i kryminalnej.

W artykule nr 3 (Szumski, Kasperek & Gierowski, 2020) opublikowanym w *Psychiatria Polska* autorzy przedstawili analizę możliwości dokonywania oceny ryzyka recydywy w świetle ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o leczeniu osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. W pierwszej części przedstawili podstawowe informacje na temat procedury oceny ryzyka recydywy: rodzaje czynników ryzyka oraz różne podejścia do oceny ryzyka recydywy. Następnie omówili trzy główne ograniczenia związane z oceną na podstawie ustawy: (1) problem zasięgu przewidywanych zdarzeń, (2) problem zróżnicowania górnych podkategorii ryzyka recydywy, (3) problem braku polskich adaptacji instrumentów oceny ryzyka recydywy. Konsekwencją

tych ograniczeń jest mniejsza dokładność oceny ryzyka na podstawie ustawy. Autorzy zasugerowali, że problem braku polskich adaptacji można rozwiązać poprzez walidację odpowiednich instrumentów. Pozostałe dwa wyzwania wynikają jednak bezpośrednio z zapisów ustawy. Konkludując autorzy artykułu skupiają się na konieczności uwzględnienia omawianych ograniczeń przez biegłych, urzędników biorących udział w postępowaniu oraz instytucje wydające decyzje. W mojej opinii, artykuł ten stanowi pewien wkład do literatury w dziedzinie psychologii sądowej w Polsce.

OCENA OSIĄGNIĘCIA TOWARZYSZĄCEGO

Pozostały dorobek naukowy dr Szumskiego mieści się w czterech obszarach tematycznych. Pierwszy odnosi się do efektywności i skutków ubocznych rejestrów przestępców seksualnych. Jest to znacząca, a zarazem pierwsza i jedyna opublikowana analiza potencjalnych skutków wprowadzenia *Rejestru Sprawców Przepęstw na Tle Seksualnym* przeprowadzona z perspektywy współczesnej wiedzy psychologicznej. Wyniki tego badania habilitant prezentował m. in. na posiedzeniu podkomisji w Sejmie RP. Drugi obszar stanowi badanie na temat wczesnodziecięcych uwarunkowań sprawstwa przestępstw seksualnych. Wyniki sugerują, że ścieżka etiologiczna właściwa dla negatywnych wczesnorodzinnych doświadczeń, wyróżniana w zintegrowanych teoriach przestępczości seksualnej, może być istotniejsza w przypadku sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom niż w przypadku sprawców zgwałceń. Trzeci obszar odnosi się do badania nad możliwościami przesłuchiwania świadków niepełnosprawnych intelektualnie. Autorzy wskazują, w jaki sposób możliwe jest połączenie perspektywy psychologicznej i prawniczej w obszarze zeznań osób niepełnosprawnych intelektualnie. Dla psychologów może to stanowić wskazówkę dla projektowania dalszych badań a dla prawników może być pomocą, źródłem argumentów i wskazówek, przy rozwiązywaniu trudności związanych z procedurą, przebiegiem i oceną zeznań takich świadków. Czwarty obszar dotyczy badania nad funkcjami wykonawczymi u sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom. Artykuł ten zawiera pierwsze opublikowane badania dotyczące funkcji wykonawczych u sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom, w którym uwzględniono wszystkie relewantne grupy porównawcze. Uzyskane wyniki sugerują, że deficyty funkcji wykonawczych wiodą do przestępstwa

seksualnego nie poprzez sam deficyt kontroli zachowania a poprzez zwiększony poziom dewiacyjności. Cały dorobek towarzyszący uważam za znaczący wkład w rozwój dyscypliny psychologii sądowej.

AKTYWNOŚĆ NAUKOWA, DYDAKTYCZNA, ORGANIZACYJNA ORAZ POPULARYZUJĄCA NAUKĘ

W 2015 roku dr Szumski odbył dwumiesięczny staż w Centre for Forensic and Criminological Psychology Uniwersytetu Birmingham w Wielkiej Brytanii. Staż ten został odbyty w ramach projektu „UAM: Unikatowy Absolwent = Możliwości” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Opiekunem naukowym dr Szumskiego był jeden z najbardziej rozpoznawanych psychologów kryminalnych/sądowych w Wielkiej Brytanii prof. Anthony Beech. Współpraca ta została uwieczniona wspólnymi publikacjami naukowymi. Ponadto w 2019 roku habilitant odbył czterodniowy *research visit* w Centre for Criminology (Kriminologische Zentralstelle – KrimZ) w Wiesbaden (Niemcy), gdzie opiekunem naukowym był prof. Martin Rettenberger. Współpraca ta również została uwieczniona wspólną publikacją naukową.

Ilościowy dorobek publikacyjny dr Szumskiego nie jest pokaźny biorąc pod uwagę datę uzyskania stopnia naukowego doktora w dziedzinie psychologii (rok 2013) oraz pierwszej publikacji (rok 2011). Według informacji zawartej w bazie *Scopus* habilitant od 2011 roku opublikował 11 artykułów w czasopismach naukowych (8 artykułów opublikowanych w czasopismach z listy JCR). Habilitant jest autorem jednej monografii opublikowanej przez wydawnictwo RYS, autorem jednego rozdziału (Wydawnictwo Lekarskie PZWL) oraz współautorem dwóch rozdziałów (Wydawnictwo Naukowe UJ) w monografiach naukowych. Publikacje dr Szumskiego posiadają niską liczbę cytowań oraz niski H-indeks biorąc pod uwagę, że pierwsza publikacja ukazała się w 2011 roku (źródło informacji *Web of Science* z dnia 11.01.2024r; liczba cytowań = 40; H-index = 2. Źródło informacji *Scopus* z dnia 11.01.2024r; liczba cytowań = 56; H-index = 3).

Dr Szumski wyniki swoich badań prezentował na wielu krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Ponadto, bardzo aktywnie uczestniczył w organizacji konferencji naukowych na terenie Polski.

Habilitant dwukrotnie był kierownikiem małych grantów naukowych finansowanych przez Narodowego Centrum Nauki (konkurs PRELUDIUM 1) oraz Instytutu Psychologii UAM (grant dla młodych naukowców). Ponadto habilitant był wykonawcą w projektach badawczych finansowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (x2) oraz Narodowego Centrum Nauki (OPUS 7). Obecnie jest wykonawcą w międzynarodowym grantie naukowym finansowanym w ramach European Commission HORIZON-CL3-2021-FCT-01.

Godna uwagi jest bardzo intensywna działalność habilitanta w kwestii opiniowania dla Sądu Apelacyjnego, Sądów Okręgowych i Rejonowych oraz Prokuratury. Ponadto chciałbym podkreślić inne znaczące aktywności dr Szumskiego:

- udział, w charakterze eksperta, w posiedzeniu Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (podkomisja Komisji Sprawiedliwości i Praw człowieka Sejmu RP).
- Opracowanie ekspertyzy (z prof. Lew-Starowicz) dotyczącej wykonywania środków zabezpieczających orzeczonych wobec przestępców seksualnych
- Przygotowanie polskiej wersji narzędzia do oceny ryzyka recydywy seksualnej Static-99
- Udział w przygotowaniu ekspertyzy na zlecenie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości pt. *Kompetencje kadr profesjonalistów podejmujących i mogących podejmować interwencje psychologiczne wobec skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności* – pod kierunkiem prof. dr hab. M. Beisert

Dr Szumski jest członkiem wielu międzynarodowych i krajowych stowarzyszeń naukowych takich jak *International Association for the Treatment of Sexual Offenders*, *Society for the Advancement of Actuarial Risk Need Assessment*, *Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego*, *Wielkopolskiego Towarzystwa Terapii Systemowej* oraz przewodniczącym Sekcji Seksuologii Sądowej Zarządu Głównego *Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego*. Był redaktorem działu psychoseksuologia *Przeglądu Seksuologicznego* a obecnie jest zastępcą

redaktora naczelnego *Journal of Sexual and Mental Health*. Habilitant jest także ad hoc reviewer dla prestiżowych czasopism naukowych takich jak *Emerging Adulthood*, *Psychology Crime and Law*, *Current Psychology*, *Sexual Offending: Theory Research and Prevention*, *Dziecko Krzywdzone*, *Problems of Forensic Sciences*, *Przegląd Seksuologiczny*, *Postępy Psychiatrii i Neurologii* oraz *Journal of Sexual and Mental Health*. Dr Szumski wykonał 6 recenzji grantów naukowych złożonych do Czech Science Foundation.

Dr Szumski prowadzi zajęcia dydaktyczne z psychologii kryminologicznej i kryminalistycznej, wstępu do seksuologii sądowej, prawa karnego dla psychologów oraz psychologii zeznań świadków w wielu krajowych instytucjach dydaktyczno-badawczych. Habilitant był promotorem tylko czterech prac magisterskich co nie jest znaczącym osiągnięciem biorąc pod uwagę że dr Szumski pracuje w akademii od 2014 roku. Natomiast warty uwagi jest fakt, że habilitant jest promotorem pomocniczym w otwartym postępowaniu zmierzającym do nadania stopnia doktora.

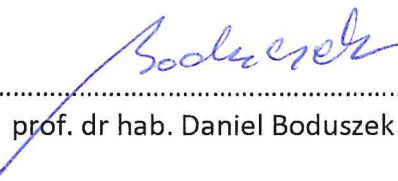
Konkluzja

Nie jest łatwo w sposób kategoriyczny stwierdzić czy przedstawiony dorobek spełnia kryteria w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie psychologii.

Tak jak już wspominałem, główne osiągnięcie naukowe oraz dorobek towarzyszący przedstawiony do recenzji stanowi znaczący wkład do nauki w dziedzinie psychologii sądowej/kryminalnej. Aczkolwiek, w mojej opinii, indywidualny wkład habilitanta do publikacji nr 5 nie jest wystarczający, aby włączyć ją do głównego osiągnięcia naukowego. Należy także zaznaczyć, że ilościowy dorobek publikacyjny dr Szumskiego nie jest pokaźny biorąc pod uwagę datę uzyskania stopnia naukowego doktora w dziedzinie psychologii (rok 2013) oraz pierwszej publikacji (rok 2011). Publikacje dr Szumskiego posiadają niską liczbę cytowań co nie świadczy o dobrej rozpoznawalności prac naukowych habilitanta w międzynarodowym środowisku naukowym.

Pomimo wyżej wymienionych niedociągnięć, chciałbym zaznaczyć wkład habilitanta w badania naukowe finansowane przez krajowe i europejskie fundacje, aktywne uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych stowarzyszeniach, bardzo intensywną profesjonalną

działalność na rzecz sądownictwa i wymiaru sprawiedliwości (bardzo często nie docenianą w świecie nauki), działalność ekspercką i recenzencką, współpracę z czołowymi profesorami psychologii kryminalnej/sądowymi w Europie (w ramach międzynarodowych staży naukowych) oraz organizację i udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Biorąc pod uwagę przedstawiony do recenzji dorobek naukowy oraz działalność organizacyjną i dydaktyczną dr Filipa Szumskiego uważam, że habilitant jest gotowy do pełnienia roli samodzielnego pracownika naukowego. Wnoszę zatem do Instytutu Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, o dopuszczenie dr Filipa Szumskiego do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

.....
prof. dr hab. Daniel Boduszek